

*Мср Александра Секулић, асистент
Правног факултета Универзитета у Крагујевцу
ORCID: 0000-0002-9635-5329*

*Прегледни научни рад
УДК: 347.427(497.11:4-672EU)
347.736:005.9
DOI: 10.46793/7623-143-0.641S*

ОТПУСТ ДУГА - УСЛОВ ЗА ПРИСТУП ПРЕДУЗЕТНИКА НОВОМ ФИНАНСИЈСКОМ ПОЧЕТКУ*

Резиме

Начело новог финансијског почетка представља основ индивидуалног стечаја у који спада и стечај предузетника. Један од кључних елемената ефикасног спровођења начела новог финансијског почетка јесте омогућење предузетницима приступ отпусту дуга. На тај начин се јача предузетништво, што може имати утицаја на спречавање економске нестабилности, као и брже отклањање последица већ насталих економских криза. На европском нивоу значај омогућавања новог финансијског почетка развијао се кроз иницијативу о „другој шанси“ за предузетнике. О потреби „друге шансе“ за предузетнике дуго се разматрало у јавности, док она није уобличена у правилима Директиве о превентивном реструктурирању. Аутор ће се у раду бавити начинима регулисања отпуста дуга као кључног елемента регулативе новог финансијског почетка предузетника. Посебно ће бити наглашена европска решења у регулативи отпуста дуга, с обзиром да би по узору на њих била конструисана решења домаћег законодавства. На самом крају рада, аутор ће се осврнути на планирано усвајање Нацрта Закона о стечају предузетника у српском праву, као и на значај усвајања наведеног закона за домаћи привредни систем.

Кључне речи: *отпуст дуга, начело новог финансијског почетка, предузетник, Директива о превентивном реструктурирању, стечај предузетника*

---

* Рад је резултат научноистраживачког рада аутора у оквиру Програма истраживања Правног факултета Универзитета у Крагујевцу за 2024. годину, који се финансира из средстава Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије.

1. Увод

Поступци индивидуалног стечаја за један од основних циљева имају омогућавање финансијског опоравка дужника.¹ Циљ финансијског опоравка стечајног дужника (предузетника и потрошача) односи се на начело новог финансијског почетка, основно начело индивидуалног стечаја.² Применом овог начела, отклања се стигматизација стечајног дужника, односно спречава се морална осуда и изопштавање дужника из друштвене заједнице.³ Нови финансијски почетак стечајног дужника подразумева да ће се након спроведеног поступка индивидуалног стечаја, дужник у друштвену заједницу вратити као финансијски опорављен и користан члан друштвене заједнице.⁴ Ово начело спроводи се кроз одређена законска правила, односно кроз кључне елементе регулативе индивидуалног стечаја, од којих је најзначајнији отпуст дуга.

Постоје два основна модела индивидуалног стечаја која се у највећој мери разликују према правилима о отпусту дуга. Први је англоамерички модел који везујемо за термин „свежи“ почетак (енгл. *fresh start*), где се дужнику дугови отпуштају аутоматски почетком стечајног поступка.⁵ Повериоци се могу намирити само продајом имовине стечајног дужника, а стечајни дужник нема обавезу намирења поверилаца из будућих прихода.⁶ Други је континентални модел у коме се дужнику гарантује „зарађени“ почетак (енгл. *earned start*). У овом моделу стечајном дужнику се дугови могу, такође, отпустити аутоматски након протеча одређеног временског периода у коме он има јасно одређене обавезе према друштвеној заједници. Између осталог, те обавезе односе се и на то да дужник повериоцима отплаћује део заосталих дуговања из својих прихода.⁷

Пропис који је део континенталног модела јесте Директива о оквирима за превентивно реструктурирање, отпусту дуга и забранама, као и о мерама за повећање ефикасности поступка који се односе на превентивно

---

¹ Радовић, В., *Индивидуални стечај – Стечај над имовином физичког лица*, Београд, 2006, стр. 17.

² Чоловић, В., *Стечај физичких лица*, Годишњак факултета правних наука, бр. 7/2017, стр. 5.

³ Working Group on the Treatment of the Insolvency of Natural Persons - Insolvency and Credit/Debtor Regimes Task Force, *Report on the Treatment of the Insolvency of Natural Persons*, Washington, 2014, стр. 43-45.

⁴ Радовић, В., *Индивидуални стечај ...*, стр. 82-83.

⁵ Тимчић, А., „Лични стечај“ и физичка лица као корисници финансијских услуга, Зборник радова: Услуге и заштита корисника, Крагујевац, 2015, стр. 1173; Van Apeldoorn, J. C., *Fresh Start for Individual Debtors: Social, Moral and Practical Issues*, *International Insolvency Review*, бр. 1/2008, стр. 67.

⁶ Чоловић, В., *нав. чланак*, стр. 7

⁷ Исто, стр. 11.

реструктурирање, несолвентност, отпуст дуга (у даљем тексту: Директива о превентивном реструктурирању),⁸ коју неки од аутора називају и Директивом о другој шанси.⁹ Овом Директивом се, поред регулисања поступака реструктурирања привредних друштава, регулишу и поступци за приступ отпусту дуга за предузетнике. Пре усвајања Директиве, идеја о „другој шанси“ за предузетнике сазрела је годинама, а први корак било је усвајање Акта о малом бизнису (енгл. *Small Business Act*) и Иницијативе о другој шанси (енгл. *Think Small First Initiative*).¹⁰ Усвајање Директиве, као и претходно усвајање Акта о малом бизнису, инспирисани су циљем спречавања појава великих економских криза, као и отклањања последица економске кризе из 2007. године.¹¹ Након Велике економске кризе из 2007. године изведен је закључак да се економски крах може спречити јачањем предузетништва, али да се, такође, у случају настанка економске кризе њене последице могу ефикасније отклонити уколико је предузетништво развијено.¹² То је потврђено и након пандемије вируса ковид-19, чије су последице биле значајније управо због тога што није постојала довољна привредна снага малих друштава и предузетника, који су знатно осетили последице кризе.¹³ Зато су тренутна кретања на европском нивоу таква да се даје велики значај очувању предузетништва које се сматра стубом економије.¹⁴

У овом раду аутор ће се бавити посебном анализом отпуста дуга као основног предуслова за нови финансијски почетак предузетника. С тим у вези, аутор ће најпре анализирати основне елементе начела новог финансијског почетка, као и различита правила у два модела индивидуалног стечаја. Након тога, аутор ће обрадити врсте отпуста дуга и начине њиховог регулисања у различитим правним системима. Посебан акценат биће стављен на правила

---

⁸ Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (у даљем тексту: Директива о превентивном реструктурирању), *Official Journal of EU*, 20.06.2019.

⁹ Вид. Радовић, В., *Европска регулатива стечаја физичких лица – поуке за Србију*, Зборник радова: Усклађивање пословног права Србије са правом Европске уније, Београд, 2020, стр. 13.

¹⁰ Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, „Think Small First“ а „Small Business Act“ for Europe, COM(2008) 394 final, Brussels, 25.6.2008.

¹¹ Дукић Мијатовић, М., Узелац, О., *Настанак и правно регулисање института друге шансе за предузетнике у Европској унији*, Страни правни живот, бр. 1/2021, стр. 91.

¹² Радовић, В., *Европска регулатива стечаја ...*, стр. 14.

¹³ Радуловић, Б., *Институционални оквир и економски аспект увођења стечаја предузетника у Републици Србији – могућа решења*, Зборник радова: Идентитетски преображај Србије – Прилози пројекту 2020, Београд, 2020, стр. 247.

¹⁴ Gurrea-Martínez, A., *Implementing an insolvency framework for micro and small firms*, *International Insolvency Review*, бр. 1/2021, стр. 46.

европског права, односно правила Директиве о превентивном реструктурирању. Ово из разлога што би наведена правила могла послужити као узор у изради Нацрта Закона о стечају предузетника, што ће бити предмет посебне анализе на крају рада.

2. Начело новог финансијског почетка код стечаја предузетника

Начело новог финансијског почетка представља стуб индивидуалног стечаја, па тиме и стечаја предузетника као врсте индивидуалног стечаја. Ово начело има социјалну, моралну и економску компоненту.¹⁵ Социјална компонента односи се на користи које нови финансијски почетак даје друштву кроз концепт друштвене солидарности и остварења циља смањења социјалних давања.¹⁶ Моралну компоненту везујемо за приступ према коме се нови финансијски почетак гарантује само стечајним дужницима који су поступали у доброј вери, док економска компонента новог финансијског почетка подразумева да се он омогућује само дужнику који има предиспозиције за економски опоравак.¹⁷ Из овога произилази да је концепт новог финансијског почетка првенствено осмишљен ради омогућавања финансијског опоравка савесним дужницима који су нескривљено постали несолвентни, али и који имају потенцијала за економски опоравак.¹⁸ Ови дужници би се након спроведеног поступка стечаја у друштво вратили као субјекти који су оспособљени да привређују и буду корисни за друштвену заједницу. Из овога произилази да су основни циљеви концепта новог финансијског почетка стимулисање економске продуктивности, смањење коришћења социјалних права, охрабривање предузетништва и смањење моралне осуде (стигме) дужника.¹⁹

Начело новог финансијског почетка спроводи се кроз регулативу три кључна елемента индивидуалног стечаја, а то су изузимање од извршења, ограничења у стечајном поступку и отпуст дуга.²⁰ Изузимање од извршења представља издвајање одређеног дела покретне (и непокретне) имовине стечајног дужника из стечајне масе.²¹ Тај део имовине служи за намирење

---

¹⁵ Van Apeldoorn, J. C., *нав. чланак*, стр. 55.

¹⁶ Радовић, В., *Индивидуални стечај ...*, стр. 83-84.

¹⁷ *Исто*, стр. 82-90.

¹⁸ Настанак нескривљене несолвентности може се односити на животне ситуације попут развода, смрти члана породице, повећања животних трошкова итд. - Van Apeldoorn, J. C., *нав. чланак*, стр. 55.

¹⁹ Радовић, В., *Индивидуални стечај ...*, стр. 80-88

²⁰ *Исто*, стр. 80; Секулић, А., *Основне претпоставке за увођење стечаја предузетника у Републици Србији*, Право и привреда, бр. 2/2023, стр. 523.

²¹ Working Group on the Treatment of the Insolvency of Natural Persons - Insolvency and Credit/Debtor Regimes Task Force, стр. 76.

потреба стечајног дужника и његове породице, те се не може користи у сврху намирења стечајних поверилаца.²² Ограничења у стечајном поступку односе се на ограничења трошкова стечајног поступка, као и на одређена ограничења која терете стечајног дужника у смислу дисквалификација и казни.²³ Циљ модерног стечајног законодавства јесте повећање мера ограничења које погодују стечајном дужнику, попут ограничења трошкова поступка, а смањење мера које иду на терет стечајног дужника.²⁴ Отпустом дуга стечајни дужник се ослобађа заосталих дуговања. Зависно од модела индивидуалног стечаја који се примењује, правила о отпусту су различита, те тиме је и другачија могућност приступа новом финансијском почетку.

Постоје два модела индивидуалног стечаја, а то су англоамерички и континентални модел. Англоамерички модел карактерише брз приступ отпусту дуга, те једноставнији пут стечајног дужника до новог финансијског почетка. По правилу стечајни дужник се аутоматски ослобађа преосталих дугова, без прописивања обавезе плаћања доприноса.²⁵ Стога, стечајним повериоцима остаје једина опција намирење из неизузете имовине, односно имовине која није остала у поседу стечајног дужника за задовољење његових личних потреба.²⁶ Оно што је карактеристика англоамеричког модела јесте регулисање процедуре за приступ отпусту дуга без прављења разлике да ли је стечајни дужник потрошач или предузетник.²⁷ Континентални модел стечаја физичких лица карактерише наглашена социјална димензија, те се подразумева да приступ отпусту дуга имају само дужници који ће у одређеном тренутку моћи друштвеној заједници да врате заостале дугове.²⁸ Стога, у континенталном моделу период отпуста дуговања подразумева да стечајни дужник издваја део своје имовине ради процентуалног намирења дела својих преосталих дуговања.²⁹ Дужник део преосталих дуговања отплаћује према плану отплате и из својих будућих прихода.³⁰ Без обзира на наведене разлике, поједина правила америчког законодавства послужила су као узор за Директиву о превентивном реструктурирању, и то када је реч о прописивању трогодишњег периода за аутоматски отпуст дуга.³¹

---

²² Исто, стр. 78.

²³ Радуловић, Б., *нав. чланак*, стр. 253-254.

²⁴ Радовић, В., *Европска регулатива стечаја ...*, стр. 30.

²⁵ Чоловић, В., *нав. чланак*, стр. 7.

²⁶ Исто, стр. 8.

²⁷ Jokubauskas, R., *Discharge of Debts of Insolvent Entrepreneurs Under the Restructuring and Insolvency Directive*, *Utrecht Journal of International and European Law*, бр. 1/2023, стр. 66.

²⁸ Радовић, В., *Индивидуални стечај ...*, стр. 34.

²⁹ Исто.

³⁰ Vandenbossche, G., *Natural person ltd.: Towards a unified discharge regime for entrepreneurs and consumers*, *International Insolvency Review*, бр. 1/2023, стр. 128.

³¹ Вид. Jokubauskas, R., *нав. дело*, стр. 69-71.

3. Отпуст дуга

Отпуст дуга, или како неки аутори одређују, ослобођење од плаћања преосталих обавеза, јесте институт који подразумева да ће се дужнику опростити заостала дуговања како би му се омогућио финансијски опоравак.³² Правилно регулисање отпуста дуга кључни је елемент регулативе стечаја предузетника, иако примена овог института ствара поједине дилеме. Оне се односе на то да примена оваквог института, на први поглед, не иде у прилог повериоцима стечајног дужника. Ипак, зависно од врсте отпуста дуга која се у конкретном случају примењује, повериоци део својих потраживања намирују процентуално у току периода отпуста из дела прихода предузетника, али и из продаје одређеног (неизузетог) дела имовине предузетника.³³ Поред тога, аутори истичу да примена института отпуста дуга има за циљ да се у периоду отпуста прикупи што више средстава у стечајну масу, што погодно утиче на намирење стечајних поверилаца.³⁴

Примена института отпуста дуга, невезано за анализу правног положаја стечајних поверилаца, има бројне предности и оправданости. Прво, непостојање регулативе о отпусту дуга може довести до решавања несолвентности нелегалним путем, попут развоја „сиве економије“ и рада „на црно“.³⁵ Друго, период отпуста дуга је период у коме дужник има одређене обавезе чије предузимање треба да га оспособи за финансијски опоравак, али и да покаже његово интересовање за исти. Између осталог, то су обавезе запослења, едукације, али и финансијског саветовања.³⁶ Испуњење ових обавеза оспособљава стечајног дужника да у будућности избегне несолвентност. Овај период назива се раздобље "доброг понашања" дужника, у коме се прави разлика између савесних и несавесних дужника, те се дугови коначно отпуштају само савесним дужницима.³⁷

Зависно од законодавства, правила о отпусту дуга су разноврсна. Тежи се ка томе да правила о приступу отпусту дуга буду таква да се у обзир узимају личне прилике предузетника ради омогућења његовог новог финансијског почетка.³⁸ Поред тога, циљ је и да правила за приступ отпусту дуга не буду преблага, јер би то могло имати негативних ефеката на одлуку банака о

---

³² Flint, R., *Bankruptcy Policy: Toward A Moral Justification F al Justification For Financial or Financial Rehabilitation Of The Consumer Debtor*, Washington and Lee Law Review, бр. 48/1991, стр. 515.

³³ Вид. Чоловић, В., *нав. дело*, стр. 9.

³⁴ Радовић, В., *Европска регулатива стечаја ...*, стр. 19.

³⁵ Piatek, E., *Economic and legal aspects of personal bankruptcy*, Environmental and Economic studies, бр. 3/2019, стр. 267.

³⁶ Радовић, В., *Европска регулатива стечаја ...*, стр. 19.

³⁷ Исто, стр. 19-20.

³⁸ Working Group on the Treatment of the Insolvency of Natural Persons - Insolvency and Credit/Debtor Regimes Task Force, стр. 76.

кредитирању предузетника.³⁹ Кључне целине у прописивању правила о отпусту дуга јесу рок за отпуст, односно прописивање периода отпуста дуга, као и одређење врсте дугова на које се могу применити правила о отпусту. Приликом регулисања отпуста дуга важно је одређење периода отпуста који би одговарао идеји финансијског опоравка стечајног дужника.⁴⁰ Општеприхваћени став је да је идеално одређење временског периода за отпуст дуга период од три године.⁴¹ Директивом о превентивном реструктурирању предвиђен је управо период од три године.⁴² Када је реч о врсти дугова на које се примењују правила о отпусту, не постоје конкретне смернице на коју врсту дугова ова правила треба применити. Међутим, постоје смернице у погледу тога на које дугове не треба примењивати отпуст дуга, а то су дугови по основу породичних потраживања, дугови по основу кривичних санкција, порез и друге државне обавезе, итд.⁴³

3.1. Посебне врсте отпуста дуга

Најзначајнија подела отпуста дуга јесте на аутоматски отпуст дуга и отпуст дуга са предлогом. Аутоматски отпуст дуга подразумева да ће се предузетнику дугови отпустити по сили закона након одређеног периода.⁴⁴ Док не протекне овај период, дужник има обавезу вршења одређених активности којима доказује своју намеру да постане економски продуктиван члан друштва, попут тражења запослења и финансијског саветовања.⁴⁵ Насупрот овој врсти, отпуст дуга са предлогом односи се на то да се предузетнику дугови неће отпустити аутоматски по сили закона, већ уколико дужник поднесе предлог за отпуст дуга приликом отварања стечајног поступка.⁴⁶ И ова врста отпуста дуга везује се за одређени рок, али се он односи на моменат у току стечајног поступка до ког се може поднети предлог за отпуст дуга.⁴⁷ Постоји и мешовити модел отпуста дуга у коме се примењује и аутоматски отпуст дуга и отпуст дуга са предлогом.⁴⁸ Која ће се врста отпуста применити најчешће зависи од тога какви

---

³⁹ White, M., *Personal Bankruptcy*, CESifo DICE REPORT, Journal for Institutional Comparisons, бр. 4/2015, стр. 5.

⁴⁰ Javier Arias, V., Niemi, J., Hupli, T., *Discharge and entrepreneurship in the preventive restructuring directive*, *International Insolvency Review*, бр. 1/2020, стр. 15; Секулић, А., *нав. чланак*, стр. 522-523.

⁴¹ Working Group on the Treatment of the Insolvency of Natural Persons - Insolvency and Credit/Debtor Regimes Task Force, стр. 88.

⁴² Директива о превентивном реструктурирању, чл. 21.

⁴³ Working Group on the Treatment of the Insolvency of Natural Persons - Insolvency and Credit/Debtor Regimes Task Force, стр. 121-124.

⁴⁴ Радовић, В., *Индивидуални стечај ...*, стр. 108.

⁴⁵ Радовић, В., *Европска регулатива стечаја ...*, стр. 22.

⁴⁶ Радовић, В., *Индивидуални стечај ...*, стр. 110.

⁴⁷ *Исто*, стр. 110.

⁴⁸ Радовић, В., *Европска регулатива стечаја ...*, стр. 21.

су били економско понашање и статус дужника у прошлости.⁴⁹ На стечајне дужнике који су први пут постали несолвентни или су пре много година били несолвентни и користили институт отпуста дуга, по правилу ће бити примењен аутоматски отпуст.⁵⁰ Међутим, уколико су стечајни дужници у скоријем периоду били несолвентни, на њих ће се примењивати отпуст дуга са предлогом.⁵¹

Друга веома значајна подела јесте на отпуст дуга са плаћањем доприноса и отпуст дуга без плаћања доприноса. Отпуст дуга са плаћањем доприноса односи се на ситуацију у којој предузетник као стечајни дужник у периоду отпуста издваја делове своје зараде и прихода како би процентуално отплатио делове заосталих дуговања.⁵² Ову врсту отпуста оправдано је применити само на оне стечајне дужнике који имају одређену имовину која им даје приходе, или остварују приходе по основу запослења. У супротном, треба применити отпуст дуга без плаћања доприноса, чија примена значи да стечајни дужник у периоду отпуста процентуално не испуњава ни део обавеза из својих прихода.⁵³

3.2. Отпуст дуга према Директиви о превентивном реструктурирању

Усвајању Директиве о превентивном реструктурирању претходио је дуг историјат разматрања о потреби увођења „друге шансе“ за предузетнике.⁵⁴ Наведена разматрања су највише била узрокована осмишљавањем мера за спречавање настанка економске кризе која би била слична Великој економској кризи из 2007. године.⁵⁵ Први корак било је усвајање Акта о малом бизнису 2008. године којим је дефинисано више принципа од којих је најзначајнији био други принцип према коме је требало обезбедити „другу шансу“ предузетницима над којима је отворен стечајни поступак.⁵⁶ Наредни корак било је издавање саопштења Европске комисије и формирање стручне групе за израђивање препорука о начинима којима би се смањили штетни утицаји економске нестабилности на предузетништво.⁵⁷ У том периоду на европском нивоу дошло се до закључка да је за пораст запослености и бржи економски

---

⁴⁹ Ehmke, D. C., Gant, J., Gert-Jan, B. et al., *The European Union preventive restructuring framework: A hole in one*, International Insolvency Review, бр. 2/2019, стр. 192.

⁵⁰ Радовић, В., *Европска регулатива стечаја ...*, стр. 21.

⁵¹ *Исто*, стр. 21-22.

⁵² Радовић, В., *Индивидуални стечај ...*, стр. 34.

⁵³ *Исто*, стр. 112.

⁵⁴ Радовић, В., *Европска регулатива стечаја ...*, стр. 14.

⁵⁵ Gottschalk, S., Müller, B., *A second chance for failed entrepreneurs: a good idea*, Small Business Economics, бр. 1/2022, стр. 746.

⁵⁶ Дукић Мијатовић, М., Узелац О., *нав.чланак*, стр. 94.

⁵⁷ Радовић, В., *Европска регулатива стечаја ...*, стр. 15.

раст најнеопходније постојање већег броја предузетника на тржишту,⁵⁸ а да се то, између осталог, може постићи кроз предвиђање поступака којима би се спречио банкрот предузетника.⁵⁹ Препоруком Европске комисије из 2014. године предвиђено је да државе чланице пропишу поступке којима би се предузетницима дугови брисали најкасније за три године од отварања стечајног поступка.⁶⁰ Читав овај процес пратила је и јавна расправа од марта до јуна 2016. године, која је имала за циљ да се приликом усвајања Директиве о превентивном реструктурирању уваже интереси свих стејкхолдера.⁶¹ Сва наведена кретања допринела су усвајању Директиве о превентивном реструктурирању којом је, између осталог, регулисан приступ предузетника „другој шанси“.

Један од основних циљева Директиве предвиђен преамбулом јесте уклањање препрека које онемогућавају поштене несолвентне или презадужене предузетнике да имају корист од потпуног отпуста дуга после разумног временског периода.⁶² У складу са тим, Директивом о превентивном реструктурирању прихваћен је аутоматски отпуст дуга. Одредбама Директиве прописано је да се дужник ослобађа преосталих дугова отварањем стечајног поступка, без потребе за подношењем посебног предлога за отпуст дуга.⁶³ Без обзира на овакво решење, стечајни дужник је дужан да испуњава одређене обавезе установљене законодавством држава чланица којима се потврђује његово поштење. То су обавезе које стечајни дужник предузима у току трајања периода отпуста и подразумевају обавештавање о променама, тражење запослења, плаћање износа из зараде и других прихода.⁶⁴ Ово представља врсту дозвољеног ограничења аутоматског отпуста дуга и у њега спада и право надлежног органа да проверава да ли су предузетници као стечајни дужници испунили ове обавезе пре него што дугови буду у потпуности отпуштени.⁶⁵ Директивом није одређено правило да ли дугове треба отпустити са или без обавезе накнадних плаћања, односно да ли се треба одредити за отпуст дугова са или без плаћања доприноса. Начелно, према Директиви се државама чланицама не препоручује отпуст дуга са плаћањем доприноса као правило.⁶⁶ Ипак, постоји слобода да се државе чланице за ту врсту отпуста дуга одреде.

---

⁵⁸ Дукић Мијатовић, М., Узелац, О., *нав. чланак*, стр. 94.

⁵⁹ *Исто*.

⁶⁰ *Исто*.

⁶¹ Ghio, E., *Transposing the preventive restructuring Directive 2019 into French insolvency law: Rethinking the role of the judge and rebalancing creditors' rights*, *International Insolvency Review*, бр. 1/2021, стр. 55.

⁶² Директива о превентивном реструктурирању, рец. 1.

⁶³ Директива о превентивном реструктурирању, чл. 21.

⁶⁴ Радовић, В., *Европска регулатива стечаја ...*, стр. 19-20.

⁶⁵ *Исто*, стр. 20.

⁶⁶ *Исто*, стр. 24.

Када је реч о периоду отпуста дуга, Директивом је предвиђен период од три године за отпуст дуга. Ипак, предвиђени су и одређени изузеци када период отпуста може бити дужи, или сам приступ отпусту дуга може бити ограничен. Ови изузеци односе се на злоупотребе од стране предузетника, кршење обавеза предвиђених према плану отплате или обавеза пружања информација и сарадње.⁶⁷ Што се тиче врсти дугова који се могу отпустити, Директивом је предвиђено да се одређени дугови могу искључити или ограничити из поступка отпуста дуга, а то су: обезбеђени дугови, дугови по основу кривичних казни, дугови по основу деликтне одговорности, дугови за породично издржавање итд.⁶⁸ Међутим, правила Директиве усмерена су и на успостављање равнотеже између заштите интереса предузетника као стечајног дужника и поверилаца, и то кроз правила која се односе на искључење или ограничење отпуста дуга у случају злоупотребе, односно преварног понашања предузетника.⁶⁹

4. Одбијање и опозив отпуста дуга

Одбијање и опозив отпуста дуга јесу у супротности са идејом економског опоравка предузетника.⁷⁰ Ипак, оправданост примене ових института лежи у чињеници да треба успоставити баланс између интереса поверилаца и стечајних дужника, те спречити неостварење интереса поверилаца у случају преварног поступања стечајног дужника.⁷¹ Стога, ови институти се примењују на стечајне дужнике који се нису понашали савесно и поштено. Чест основ за одбијање отпуста дуга јесте непоштовање одређених обавеза предвиђених стечајним законодавством које се односе на пријаву прихода или тражење запослења.⁷² Када је реч о опозиву отпуста дуга, оно се односи на ситуације у којима је стечајни дужник добио приступ отпусту дуга на основу неке преварне радње.⁷³ Овлашћена лица за покретање поступка опозива отпуста јесу стечајни повериоци у за то законом предвиђеном року.⁷⁴

Директивом о превентивном реструктурирању, такође, одбијање отпуста дуга везано је за предузетнике, односно стечајне дужнике, који се нису понашали савесно и поштено, односно у доброј вери.⁷⁵ Овим прописом предвиђен је један обавезни основ и више факултативних основа за одбијање

---

⁶⁷ Директива о превентивном реструктурирању, чл. 23, ст. 3.

⁶⁸ Радовић, В., *Европска регулатива стечаја ...*, стр. 27-28.

⁶⁹ Jokubauskas, R., *нав. чланак*, стр. 71.

⁷⁰ Радовић, В., *Индивидуални стечај ...*, стр. 182.

⁷¹ *Исто*, стр. 182.

⁷² Радовић, В., *Европска регулатива стечаја ...*, стр. 24.

⁷³ Радовић, В., *Индивидуални стечај ...*, стр. 182.

⁷⁴ *Исто*, стр. 183.

⁷⁵ Радовић, В., *Европска регулатива стечаја ...*, стр. 25.

отпуста дуга.⁷⁶ Обавезни основ за одбијање отпуста дуга дефинише се као ситуација у којој је несолвентни предузетник поступао непоштено према повериоцима или другим носиоцима ризика пословања, било у тренутку када је постао задужен, за време стечајног поступка, или за време плаћања дугова.⁷⁷ Наспрам једног обавезног, постоји више факултативних основа за одбијање отпуста дуга. Неки од њих су: кршење обавезе плаћања или друге обавезе којом се штите интереси поверилаца, непоштовање обавезе обавештавања и сарадње, злоупотреба подношењем новог захтева за отпуст дуга након већ одобреног отпуста дуга или након већ одбијеног отпуста због тежег кршења обавеза обавештавања или сарадње, ненамирење трошкова поступка отпуста дуга, ради успостављања равнотеже између права дужника и права једног или више поверилаца.⁷⁸

5. Регулаторни оквир у Републици Србији

У домаћем правном систему стечај предузетника, за који везујемо приступ предузетника отпусту дуга, није тренутно регулисан. Историјски гледано, индивидуални стечај био је део домаћег правног система, односно био је регулисан Законом о стечајном поступку из 1861. године, као и Стечајним законом из 1929. године.⁷⁹ Међутим, промене у законодавству након Другог светског рата утицале су на то да се одустане од регулисања индивидуалног стечаја.⁸⁰ Законом о стечају из 2004. године у домаћи правни систем поново је уведен индивидуални стечај, и то регулисањем само стечаја предузетника,⁸¹ који је био део српског стечајног права до 2009. године када је укинут.⁸² Новина у домаћем правном систему јесте да је 2022. године формирана радна група за припрему Нацрта Закона о стечају предузетника.⁸³ Усвајањем овог закона правила о индивидуалном стечају била би поново уведена у српском праву.

Увођење стечаја предузетника у српско законодавство подразумевало би дефинисање врсте поступка и подручја примене стечаја предузетника, као и

---

⁷⁶ Исто, стр. 25.

⁷⁷ Директива о превентивном реструктурирању, чл. 23, ст. 1.

⁷⁸ Директива о превентивном реструктурирању, чл. 23, ст. 2.

⁷⁹ Радовић, М., *Стечај предузетника – Нужда или потреба*, Избор из судске праксе: стручно-информативни часопис, бр. 4/2024, стр. 11.

⁸⁰ Радовић, В., Радуловић, Б., *Савремена прошлост и историјска будућност – о стечају предузетника и физичких лица у Србији*, Зборник радова: Век и по регулисања стечаја у Србији, Београд, 2019, стр. 83.

⁸¹ Радовић, М., *нав. чланак*, стр. 12; Радовић, В., Радуловић, Б., *нав. чланак*, Београд, 2019, стр. 83.

⁸² Исто.

⁸³ Винцан, Ј., *Стечај као друга шанса у пословању предузетника*, доступно на адреси: <https://biznis.rs/vesti/srbija/stecaj-kaodrugaa-sansa-u-poslovanju-preduzetnika/>, приступ: 1.10.2024.

правила о изузимању од извршења. За ово постоје одређени изазови у пракси. Када је реч о врсти поступка, најзначајније је отклонити правну дилему да ли за спровођење стечаја предузетника законодавац треба направити избор између судског начина спровођења поступка, агенцијског или мешовитог. Делује да је судски поступак најлогичнији избор за српског законодавца, без обзира на неедукованост судија у предметној материји и могућ утицај на оптерећење судова.⁸⁴ Ипак, због наведеног треба размислити о потенцијалној комбинацији судског модела са агенцијским моделом у коме се јављају агенције и стручњаци специјализовани за област стечаја предузетника.⁸⁵ Поред тога, по питању подручја примене требало би регулисати који предузетници могу имати приступ отпуну дуга, а то могу бити само предузетници који испуњавају услов поштења и могућности финансијског опоравка. Спорно би било на који начин извршити економску процену предузетника, односно процену могућности финансијског опоравка. Један од изазова за законодавца било би и омогућавање изузимања непокретности као места становања,⁸⁶ што тренутно није предвиђено позитивним извршним законодавством.

Свакако, суштина увођења стечаја предузетника у српско законодавство била би садржана у дефинисању правила за приступ предузетника отпуну дуга. Најпре треба напоменути да одређена правила за приступ предузетника отпуну дуга јесу регулисана Законом о споразумном финансијском реструктурирању⁸⁷ који се примењује на привредна друштва⁸⁸ и на предузетнике.⁸⁹ Финансијско реструктурирање представља поновно уређење дужничко-поверилачких односа предузетника који су у финансијским потешкоћама.⁹⁰ Учесници у споразумном финансијском реструктурирању јесу дужник и поверилац, али и институционални посредник, односно Привредна

---

⁸⁴ Секулић, А., *нав. чланак*, стр. 523.

⁸⁵ Радуловић, Б., *нав. чланак*, стр. 260.

⁸⁶ Изузимањем непокретности као места становања стечајном дужнику гарантује се право на поштовање приватног и породичног живота - Гонгета, С., *Стечај Потрошача*, *Harmonius: Journal of Legal and Social Studies in South East Europe*, бр. 1/2015, стр. 91.

⁸⁷ Закон о споразумном финансијском реструктурирању, Сл. гласник РС, 89/2015.

⁸⁸ Реструктурирање гарантовано је и Законом о стечају који регулише поступак реорганизације, али приступ овом поступку имају само привредна друштва (Вид. Михајловић, Б., *Поступци превентивног реструктурирања привредних друштва у праву Европске уније и праву Србије*, Зборник радова: Усклађивање правног система Србије са правом Европске уније, књ. 10, Крагујевац, стр. 711). У поступку реорганизације отпуст дуга може бити примењен и на привредна друштва као мера реорганизације – Закон о стечају, Сл. гласник РС, 104/2009, 99/2011, 71/2012, 83/2014, 113/2017, 44/2018, 95/2018, чл 156, ст. 1, тач. 1.

⁸⁹ Дукић Мијатовић, М., Узелац, О., *нав. чланак*, стр. 98.

⁹⁰ Закон о споразумном финансијском реструктурирању, чл. 3, ст. 1, тач. 1.

комора Србије.⁹¹ Законом нису предвиђена правила којима би се значајније регулисао отпуст дуга, већ је отпуст дуга прописан као један од могућих елемената уговора о финансијском реструктурирању.⁹² Међутим, уговор о финансијском реструктурирању не мора нужно да садржи отпуст дуга као меру, док би регулисање стечаја предузетника подразумевало обавезну примену отпуста дуга. Узевши у обзир и све анализирание карактеристике индивидуалног стечаја и новог финансијског почетка, поступак стечаја предузетника би више одговарао личним приликама предузетника и његовој економској рехабилитацији. Како регулативу стечаја предузетника прате правила о отпусту дуга, Закон о стечају предузетника садржао би детаљне одредбе о отпусту дуга, а нарочито о врсти и периоду отпуста. С обзиром на процес хармонизације српског законодавства са законодавством Европске уније, узор за кључне елементе регулативе стечаја предузетника, па и за отпуст дуга, била би Директива о превентивном реструктурирању. То би значило да би у српском правном систему био предвиђен аутоматски отпуст дугова, уз могућност прописивања отпуста дуга са плаћањем доприноса.⁹³ Ипак, како већина држава чланица не предвиђа ову врсту отпуста дуга, а и с обзиром на економски положај Србије, вероватније да би законодавац предвидео отпуст дуга без плаћања доприноса.⁹⁴

6. Закључак

Савремено пословање карактерише настанак све више непредвидивих новина, услед којих је отежан опстанак малих привредних друштава и предузетника. Примера ради, дигитализација и правила одрживог пословања, изискују додатне трошкове у пословању ових привредних субјеката, те је тежи и њихов опстанак на тржишту. Без обзира на потешкоће у индивидуалном опстанку, мала друштва и предузетници имају велики економски значај за опстанак целе економије. Јако предузетништво основ је привредног раста и повећања запослености у једном друштву. Имајући у виду наведено, несумњива је потреба обезбеђења „друге шансе“ за предузетнике. Управо због тога што већина њих нескривљено долази у стање несолвентности под утицајем нових ризика на тржишту. Они предузетници који имају савестност и поштење на својој страни, али и економски потенцијал, уз примену начела новог финансијског почетка стечајног дужника могу остварити економски опоравак. Такође, они имају могућност оспособљавања за одговоре на нове

---

⁹¹ Закон о споразумном финансијском реструктурирању, чл. 11; Радовић, В., *Стечајно право*, 2. књига, Београд, 2017, стр. 375.

⁹² Закон о споразумном финансијском реструктурирању, чл. 17, ст. 2, тач. 3.

⁹³ Секулић, А., *нав. чланак*, стр. 528.

⁹⁴ *Исто*.

економске ризике, кроз услуге финансијског саветовања које добијају у току поступка стечаја предузетника.

Из наведеног произилази да пружање новог финансијског почетка предузетнику има шири економски значај. Поред тога, он има и друштвени значај кроз смањење услуга социјалних давања и развијање друштвене солидарности. Друштвени значај прати морални аспект новог финансијског почетка, а то је отклањање моралне осуде стечајног дужника. Сви наведени аспекти новог финансијског почетка сведоче о томе да би његово имплементирање у домаћи правни систем кроз стечај предузетника било корисно за домаћи привредни и правни систем. Како би се користи оствариле неопходно је прецизно и правилно регулисати кључне елементе регулативе стечаја предузетника. Ту издвајамо правила о отпусту дуга без којих финансијски опоравак предузетника не би био могућ, али која без прецизног регулисања могу довести до злоупотреба. Стога, приликом регулисања отпуста дуга као путоказ треба имати одредбе Директиве о превентивном реструктурирању, уз узимање у обзир карактеристика домаће економије и домаћег правног система.

*Aleksandra Sekulić, LL.M., Assistant
Faculty of Law, University of Kragujevac*

DISCHARGE OF DEBT – THE CONDITION FOR FRESH FINANCIAL START OF THE ENTREPRENEURS

Summary

The concept of a fresh financial start for entrepreneurs forms the basis of personal insolvency, particularly for entrepreneurs. A crucial aspect of this fresh start is the discharge of debt, which strengthens entrepreneurship and plays a significant role in preventing and resolving economic crises. In Europe, the fresh start principle is associated with an earned start. The European approach to the new financial start for entrepreneurs has evolved through initiatives such as the "second chance" and the development of the Directive on preventive restructuring. This paper will analyze the regulation of debt discharge as a key element of the new financial beginning for entrepreneurs, with a specific focus on European solutions. This analysis is important as European regulations can serve as a model for Serbian legislation. The paper will also examine the current state of debt discharge regulation in Serbian law, particularly the need for regulation of entrepreneurs' insolvency. The author will

reference the planning reference of The Draft of the Law of Entrepreneurs' Insolvency in this context.

Key words: *discharge of debt, the concept of a fresh financial start, entrepreneur, Directive on preventive restructuring, entrepreneur insolvency.*

Литература

- Van Apeldoorn, J. C., *Fresh Start for Individual Debtors: Social, Moral and Practical Issues*, International Insolvency Review, бр. 1/2008.
- Vandenbossche, G., *Natural person ltd.: Towards a unified discharge regime for entrepreneurs and consumers*, International Insolvency Review, бр. 1/2023.
- Винцан Ј., *Стечај као друга шанса у пословању предузетника*, доступно на адреси: <https://biznis.rs/vesti/srbija/stecaj-kaodrug-a-sansa-u-poslovanju-preduzetnika/>, септембар 2024.
- Гонгета, С., *Стечај Потрошача*, Harmonius: Journal of Legal and Social Studies in South East Europe, бр. 1/2015.
- Gottschalk, S., Müller, B., *A second chance for failed entrepreneurs: a good idea*, Small Business Economics, бр. 1/2022.
- Gurrea-Martínez, A., *Implementing an insolvency framework for micro and small firms*, International Insolvency Review, бр. 1/2021.
- Ghio, E., *Transposing the preventive restructuring Directive 2019 into French insolvency law: Rethinking the role of the judge and rebalancing creditors' rights*, International Insolvency Review, бр. 1/2021.
- Дукић Мијатовић, М., Узелац О., *Настанак и правно регулисање института друге шансе за предузетнике у Европској Унији*, Страни правни живот, бр. 1/2021.
- Ehmke, D. C., Gant, J., Gert-Jan, B. et al., *The European Union preventive restructuring framework: A hole in one*, International Insolvency Review, бр. 2/2019.
- Javier Arias, V., Niemi, J., Hupli, T., *Discharge and entrepreneurship in the preventive restructuring directive*, International Insolvency Review, бр. 1/2020.
- Jokubauskas, R., *Discharge of Debts of Insolvent Entrepreneurs Under the Restructuring and Insolvency Directive*, Utrecht Journal of International and European Law, бр. 1/2023.
- Михајловић, Б., *Поступци превентивног реструктурирања привредних друштава у праву Европске уније и праву Србије*, Зборник радова: Усклађивање правног система Србије са правом Европске уније, књ. 10, Крагујевац.
- Радовић В., *Индивидуални стечај – Стечај над имовином физичког лица*, Београд, 2006.
- Радовић, В., *Стечајно право*, 2. књига, Београд, 2017.
- Радовић, В., *Европска регулатива стечаја физичких лица – поуке за Србију*, Зборник радова: Усклађивање пословног права Србије са правом Европске уније, Београд, 2020.
- Радовић, М., *Стечај предузетника – Нужда или потреба*, Избор из судске праксе: стручно-информативни часопис, бр. 4/2024.

- Радуловић Б., *Институционални оквир и економски аспекти увођења стечаја предузетника у Републици Србији – могућа решења*, Зборник радова: Идентитетски преображај Србије – Прилози пројекту 2020, Београд, 2020.
- Радовић, В., Радуловић, Б., *Савремена прошлост и историјска будућност – о стечају предузетника и физичких лица у Србији*, Зборник радова: Век и по регулација стечаја у Србији, Београд, 2019.
- Piatek, E., *Economic and legal aspects of personal bankruptcy*, Environmental and Economic studies, бр. 3/2019.
- Секулић, А., *Основне претпоставке за увођење стечаја предузетника у Републици Србији*, Право и привреда, бр. 2/2023.
- Тимчић, А., „Лични стечај“ и физичка лица као корисници финансијских услуга, Зборник радова: Услуге и заштита корисника, Крагујевац, 2015.
- Чоловић В., *Стечај физичких лица*, Годишњак факултета правних наука, бр. 7/2017.
- Flint, R., *Bankruptcy Policy: Toward A Moral Justification For Financial or Financial Rehabilitation Of The Consumer Debtor*, Washington and Lee Law Review, бр. 48/1991.
- Working Group on the Treatment of the Insolvency of Natural Persons - Insolvency and Credit/Debtor Regimes Task Force, *Report on the Treatment of the Insolvency of Natural Persons*, Washington, 2014.
- White, M., *Personal Bankruptcy*, CESifo DICE REPORT, Journal for Institutional Comparisons, бр. 4/2015.

Прописи

- Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132, *Official Journal of EU*, 20.06.2019.
- Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, „Think Small First“ a „Small Business Act“ for Europe, COM(2008) 394 final, Brussels, 25.6.2008.
- Закон о споразумном финансијском реструктурирању, Сл. гласник РС, бр. 89/2015.
- Закон о стечају, Сл. гласник РС, бр. 104/2009, 99/2011, 71/2012, 83/2014, 113/2017, 44/2018, 95/2018.